

1939 - 1964

Orfeó
atalà

número 25

portantveu dels catalans de mèxic

SUMARI

	Pàg.
Editorial	3
Commemoració de l'Onze de Setembre de 1714	4
Entreviu amb Josep Ma. Fratricès, per Sebastià Orriz	8
La ploma i l'estel.—Neix un nou món, per Mari Civera	10
La Patum de Bergo, per Benet Comelles	11
Un acord curull d'estima	12
Als nostres cantaires, per Josep Montfort	13
XXV ^è Aniversari de la Massa Coral	14
Actualitat tècnica. Les noves energies, per Amor Pareta	16
Gramàtica Catalana	19
La llengua catalana	20
D'Ací i d'allà	21
Notícies de Catalunya, per Irene Peypoch	22
Futbol, per A. G.	23
Música, Narcís Bonet	24
Dia de Galícia	25
Notícies al vol	26
Dol a Perpinyà	26

ORFEO CATALÀ

Revista mensual

Autorizada como correspondencia de segunda clase por la
Dirección General de Correos con fecha 30 de noviembre de 1962

AÑO II - NUM. 25

SEPTIEMBRE DE 1964

PRECIO \$ 3.00

Director:
JUAN POTAU

Secretario de redacción:
GUILLERMO GALLY

Administrador:
AMOR PARETA

Dirección y administración:
Calle de Bolívar 31, 2º — México 1, D. F.

Imprenta:
Impresora «GALVE», S. A. — Callejón de San Antonio Abad 39. — México 8, D. F.

Los autores son responsables del contenido de los artículos que firman

Sus cartas serán oportunas si utiliza el servicio de entrega inmediata

Editorial

ENS HA ARRIBAT el text íntegre del discurs que va pronunciar a Barcelona, amb motiu de la Fira del Llibre, el ministre del govern franquista senyor Fraga Iribarne. És una peça oratòria molt important i que ha produït sensació a la Península. Aquest discurs, d'una banda posa de relleu la continuació de la cinica política pròpia del règim, i per l'altra significa un triomf de l'actuació dels nostres germans de l'interior, creadors de la nova Renaixença en els països de parla catalana. El llenguatge emprat pel ministre de Turisme està en flagrant contradicció amb les incessants persecucions a la cultura i a la llengua catalanes, però el fet d'haver-se expressat d'aital faísó, és reconèixer l'existència d'un moviment que ha superat el pla científic de destrucció de la personalitat catalana tan ben elaborat en els laboratoris de centralisme de Madrid. El discurs, si hagués estat pronunciat anys endarrera, hauria ocasionat la destitució del ministre immediatament; ara rebrà felicitacions per la seva pregona habilitat. Però sigui el que sigui, existeix una situació de fet, fruit del patriotisme i la resistència tenaç del nostre poble.

Fraga Iribarne, amb un cinisme que té totes les dimensions, digué que el gran nombre de volums que ara es publiquen en català surten per obra i gràcia dels vint-i-cinc anys de pau que el règim ha dut a Catalunya. Ens plau, però, que els administradors dels vint-i-cinc anys de victòria hagin de reconèixer un fet consumat. Els militars espanyols, per enèssima vegada, salvaren el cadàver peninsular. Aquesta vegada el salvaren del comunisme i del catalanisme. (Un milió de morts per acabar, finalment, coquetejant amb Rússia i fent l'apologia de la cultura catalana.)

Aquest fet que glossem, vol dir que tenen raó els catalans partidaris de l'acció, tant a Catalunya com a fora. Els de Catalunya posant les pedres de la nova cimentació i els de fora ajudant tant com es pugui, paral·lelament. No tenen raó els que són partidaris de plegar-se de braços, els pessimistes que, contrastant el radicalisme verbal amb una innocent innocuïtat, no creuen ni amb l'acció política, ni en la cultural, ni en la folklòrica. Totes les accions encaminades a mantenir la personalitat catalana són dignes d'encoratjament. La nostra persistència farà reconèixer més fets consumats.

L'Altar de la Pàtria

Com cada any, però aquest potser amb més sentiment patriòtic perquè es recordava el 250^è aniversari de la pèrdua de les llibertats de Catalunya, a l'Orfeó Català de Mèxic s'alçà l'Altar de la Pàtria. A les nou del vespre del divendres 11 de setembre, la sala d'actes es veia plena de gom a gom de catalans que volien retre homenatge al nostre Conseller Rafael de Casanova i al que ell simbolitza en l'esperit nacional de Catalunya.

A la presidència hi havia els senyors Joan Rovira, President de l'Orfeó Català de Mèxic; Josep M^ò Sbert, Delegat del Govern de la Generalitat de Catalunya a Mèxic; J. Ibañez, en representació de la Casa Regional Valenciana, i el Dr. Jaume Roig, que fou l'orador d'enguany.

L'estàtua del Conseller en Cap de la primera Generalitat de Catalunya quedà voltada de les flors

COMMEMORACIÓ DE L'ONZE

que li ofrenaren les següents entitats i persones: Orfeó Català.—Joventut de l'Orfeó Català.—Massa Coral.—Agrupació Catalana d'Art Dramàtic.—Secció Esportiva.—Institut Català de Cultura.—Ignasi Ribera.—Familia Salvat.—M. Torroja.—Familia Pàrrera.—Enric Ramon i família.—A. Bustamante. Pere Panadés.—Familia Pi-Sunyer.—Quimeta Besares i família.—Familia Franco.—Mercè Pou.—Familia Pino.—M. Teresa Torroja.—Familia Gonfaus. Joaquina Sabaté.

Es llegiren les adhesions de:

Artur Costa i Antoni Gualbert.—Dels catalans de Guadalajara.—Dels catalans de Puebla.

El president de l'Orfeó Català inicià l'acte amb paraules evocadores de la data històrica que es commemorava i presentà al Dr. Jaume Roig, el qual fou acollit amb una llarga i afectuosa ovació.

CONFERENCIA

Catalanes, Catalans,

Distingida Junta de l'Orfeó Català de Mèxic:

A tots vosaltres, el meu agraïment més formal per la distinció de poder dir avui unes poques paraules a la memòria reverent de Rafael de Casanova, i també a la memòria afligida de l'Onze de Setembre.

Però és més apreciada aquesta distinció perquè tots necessitem parlar-ne un poc d'aquests fets, puix que tots —estic segur que tots— portem reprimida la nostra desventura col·lectiva.

Es clar que, com a persones, podem posar al mal temps bona cara, però com a poble som malalts, de la malaltia pitjor que pot sofrir un poble: la de tenir mutilat el seu Destí.

Aquesta malaltia l'han soferta molts pobles al llarg de la història. L'ha soferta, de fet, tot poble veritable a qui l'atzar històric ha posat al costat d'un imperi. I, en tota ocasió, com l'avatar d'una figura mítica que es repeteix, sorgeix en el poble, víctima de l'imperi, el seu Rafael de Casanova, que es pot dir Judes Macabeu, Cuahutémoc o Kociusko.

Quan una figura es torna simbòlica, com la del nostre Conseller en Cap; quan una figura cau, i amb la seva caiguda passa de ser home a ser senyera, hi ha també al davant un motiu inevitable, de signe contrari: tota figura executada té un executor, i tota sang un sanguinari.

Si tants de Rafael de Casanova ha tingut la Història de Catalunya; si tots ens sentim en potència

DE SETEMBRE DE 1714

com ell en imatge reduïda, és que davant han sorgit també les figures sinistres com una negra processó, dels qui han aclaparat a Catalunya, amb la paraula, la llei, el privilegi o les armes. Són llargues files de personatges en front dels quals fan de corifeu el reis Felips esquizoïdes, i el darrer manàies, al qual no cal anomenar.

Com que no voldria que aquesta fos una exaltació massa apassionada, per això he escrit aquestes paraules en lloc de pronunciar-les, per tal que siguin breus i mesurades. I, encara més. Voldria de bona fe estar equivocat, és a dir, desitjaria que el que ens ha passat des de sempre fos una mena de mal entès i pensar que tot es pot arranjar si hi posem un xic de bona voluntat. És la tesi de molts amables componedors. Jo no hi crec gaire, perquè les diferències són psicològiques (les més difícils d'esmenar). El fet positiu, inalienable i fatal, és que nosaltres, amb la resta d'Espanya, no ens hi entenem. Si es poguessin adobar les coses apretant un botó secret, poc dubte em queda de que la separació (encara que titllada d'idea passada de moda) seria un fet immediat. I encara vull creure que molts, per si de cas, apretarien el botó dues vegades.

Podran clamar els qui cerquen la convivència que hi ha interessos peninsulars que ens menen per un mateix camí. Jo no els veig. Ni Portugal, en un cas equivalent, al seu dia, tampoc no els va

El Dr. Jaume Roig durant el seu parlament

veure. Ni Irlanda. Ni Hongria, amb llaços tan fermes o més amb el seu imperi que el nostre amb la meseta espanyola.

Podran dir que econòmicament seriem pobres, privats del mercat espanyol. Aquest mateix argument es va dir idènticament en moments similars als irlandesos, als belgues, als argelins, als israelis, als xinesos de Taipei. I van tirant, potser amb index de prosperitat superior de quan estaven protegits de llurs imperis.

S'han volgut donar moltes solucions al problema, la qual cosa vol dir que són problemàtiques.

El senyor Joan Rovira, President de l'Orfeó Català, inicia l'acte commemoratiu adreçant unes paraules als concurrents

La solució més còmoda és imitar la filosofia de l'estruct, tan galanament seguida pels polítics de la Restauració. L'altra sistema *made in Madrid* és arranjar-ho a cops de sabre, segons ordres des de la Porta del Sol, no tan sols de dictadors, sinó de ministres de la República.

La solució que de mala gana (no dels polítics, sinó dels filòsofs) s'ha proposat, és resoldre la convivència pel federalisme. Fou el somni de Pi i Maragall i l'anhel de Prat de la Riba. És el sistema propugnat, amb la bona fe que no els nego, per una part per Anselmo Carretero, i per altra, per Salvador de Madariaga.

Però el federalisme és aplicable només a les nacions sanes, o sigui, a les igualitàries i riques, cosa que no és Espanya en cap sentit. La idea federal és sinònima d'unió, d'integració i, encara que la paraula sembli rebuscada, d'amor. Però la idea federalista no té aplicació a Espanya, perquè el seu escenari és de desesperació i antipatia.

Sobretot, la idea d'unió entre les nacions com entre els individus, ve d'un destí comú. I per més que diguin, des del temps dels romans, el que han volgut allà ens ha deixat a nosaltres, catalans, sense entusiasme, siguin guerres o costums.

Tots els qui volen arranjar la *cuestión catalana* carreguen les planes dels llibres de raons. La veritat nua és que no hi ha raons, sinó sentiments. No són tan els greuges com la passió innata. I la història torna a confirmar-ho. Portugal va ésser tractat benèvolament per Felip II, però els lusitans, es van desempallegar de la grandesa espanyola a la primera avinentesa. I nosaltres, encara que ens titllin de desagrats, hem fet el mateix. El tracte de Felip V, encara que injust, no va ésser cruel, com ve ésser-ho el de l'any 1640; però no importa el tracte, i això és el que costa més d'entendre. És com els afalacs de l'amant al qual no s'estima, que sempre tenen el drinc de cadenes.

Torno a dir-ho: els pobles i els imperis mai no s'estimen. I nosaltres, Catalunya, som un poble,

en tant que Espanya més o menys espellifada, és un imperi. Els imperis es formen i es desfan, com s'ha vist en el romà, l'àrab o l'anglès. Els pobles tenen existència pròpia, com el jueu, el grec o l'hindú. L'imperi té idiomes, però el poble té una llengua, i precisament pel fet de tenir una llengua, vol dir que rebutja l'imperi. El català, el castellà, i el portuguès, són fills del llatí, però el simple fet que cadascú parlés d'una manera diferent dona la clau de que no volien entendre's.

Es condició de l'imperi que odii als pobles que el formen: és el cas d'Assíria, de Roma, del Sacre Imperi, d'Anglaterra, d'Holanda i, naturalment... d'Espanya.

En fi, amb el malalt davant, i per haver estat jo metge, sembla que no n'hi ha prou en fer el diagnòstic (malauradament, ho abem abastament i ho portem a l'esquena), sinó que es demana un tractament.

Es possible aquest tractament? (Hi pot haver una solució? No és gens fàcil que jo la vegi, però hi ha els ulls de les generacions que pugen.

Hi ha la solució de no saber trobar-la, la de confessar que han d'ésser precisament aqueixes generacions que pugen les qui la trobin. És com una junta de doctors vells. La família envia a cercar al jove que sap els remeis nous de la ciència, que vol dir de l'art de la política. És a dir, que ells decideixin, si en tenen l'ocasió.

Altres solució és la de l'oportunisme. Anar embarcat en la història i aprofitar les ocasions, sense prendre cap determini, puix que —com s'argumenta— no hi val res decidir a la bestreta davant les vicissituds de la història.

Aquesta actitud fatalista té alguns punts de raó. Molts pobles han esperat com la llavor que espera la terra i l'aigua per a brotar. Per a qui no té pressa, la solució, que és gairebé biològica, és la més pròpia.

Hi ha la solució que en podríem dir de l'opi. És la d'anar a veure jugar al Barça, esmunyir turistes que vénen a torrar-se a les nostres platges i fer

Pegamentos y Aprestos, S. A.

PEGAMENTS PER A TOTES LES INDÚSTRIES I
ESPECIALMENT PER A FABRICACIÓ DE MOBLES

CALLE TOCHTLI No. 247
AZCAPOTZALCO 16, D. F.

TELS. { 38-03-79
38-04-61

per compromís una mica de lirisme decadent. És la solució panglossiana de botiguer que àdhuc els enemics irònics ens tiren en cara, amb oblit de que les masses —les de tot arreu— sempre han estat així de mansoies. Però no és solució de minories, ni de joventut.

Semblant és l'altre solució de qui diu que no hi ha problema, o del qui afirma que està passat de moda. És un criteri de modista. En els moments més apassionats dels nostres conflictes mai no han deixat de sorgir, a un i altre costat, uns ambaixadors dialèctics que, sense paradoxa, «estan carregats de raons». Diuen coses a la manera gongoriana i barroca de l'Ortega i Gasset, o del Xénius. El nou bizanti es diu ara Ferrater Mora, que tot ho arranja amb la seva metafísica, i que ens explica com ho hem de fer per la nova concòrdia. És un conte que ja s'ha explicat massa vegades.

Hi ha qui ho veu tot decidit en derrocar el franquisme. Que avui sigui i demà festa; però sense excessives il·lusions. No hem d'oblidar que el migrat Estatut es va haver d'extreure d'unes Corts dites liberals sense mica d'entusiasme, i tinc la plena certesa que totes les paraules que vaig dient ací tindrien l'aprovació de molt pocs espanyols, inclús antifranquistes.

De totes maneres, passaran els homes i vindran noves generacions. I per paleolítica que sigui la política espanyola, haurà d'evolucionar. Aquest tipus de nacionalisme imperial, centralista i retrògrade, heretat del latifundisme agrícola, s'ha d'acabar. Esperem, a més a més, que a Espanya sorgiran idees noves. Tot Europa, almenys, va a una unitat econòmica i a una més gran llibertat política. En una federació econòmica de pobles europeus, nosaltres hi estariem bé. Possiblement Castella —poble, i no imperi— estaria més bé que mai. Seriem aleshores germans, després de no voler ésser siamesos.

Les generacions futures tenen en aquest raig dèbil d'il·lusió una manera intel·ligent d'esperar i de treballar. Davant del record de l'Onze de Setembre de 1714, demanem que vingui una tercera república catalana, no tan breu com la del President Macià, no tan dissortada com la de 1650. Que l'esperit, el seny i el valor de Rafel de Casanova i de tots els grans catalans, ens inspiri per a què així sigui.

El públic, complagut, ovacionà llargament al Dr. Roig en acabar la seva peroració i després que el president donà l'acte per acabat, molts dels assistents felicitaren a l'orador.

Assistents a l'acte de l'ofrena floral a la Columna de la Independència

Entreviu

amb

Josep Ma. Francès

Per SEBASTIÀ ORTIZ

EL NOSTRE col·laborador Rossend Cabrer va fer-nos recordar en el seu treball *Quan jo era sardanista*, publicat en el número 15 de la nostra revista *Orfeó Català*, la competència en les activitats de les dues entitats principals per al conreu de la sardana: «El Foment de la Sardana» i «L'Agrupació Sardanista».

Entre els autors que cita l'amic Cabrer en el seu treball, no hi podia faltar Vicenç Bou, discutit per uns i defensat per altres, però amb una popularitat que no es pot negar. Ara no es tracta pas de reviuir aquelles discrepàncies i menys en aquestes altures de Mèxic. No és tampoc el cas de tornar a parlar de la *relliscada*, del *cavallet*, de la *màquina de cosir*, i d'altres excessos que a alguns joves de l'època els agradava de fer tot ballant sardanes.

Hom sap que l'autor de la lletra de la sardana *El Saltiró de la Cardina* és un consoci nostre, l'amic Josep Maria Francès, i com que aquest any s'escau el cinquantenari, vam creure que ningú millor que ell ens podia donar el material adient per a parlar d'aquesta famosa sardana. L'amic Francès hi va estar d'acord, i per tant valdrà més que anem al gra:

—Tenim entès que *El Saltiró* ja l'interpretaven, feia temps; algunes cibles quan pel 1914 hi vàreu posar la lletra... És cert?

—Feia temps, potser anys, que s'interpretava amb èxit per les cibles de tot Catalunya *El Saltiró*, quan un folklorista i fervorós sardanista, en Josep Maria Gassó, músic notable i empleat de banca, va tenir l'obsessió que calia adaptar-hi una lletra. Era pels començos de l'any tràgic 1914. A la baixada de Santa Eulària, prop de la Catedral, hi havia aleshores una entitat d'abrandat catalanisme, en la joventut de la qual frequentàvem l'amic Gassó i jo. Va ser ell qui em va proposar d'escriure la lletra d'*El Saltiró*, i si bé hi vaig posar una mica de resistència, finalment vaig acceptar la comesa. Ell no es cansava de reclamar-me la lletra, i un dia de primavera, la influència del sol barceloní i la ressonància d'una bonica cançó de Narcís Freixes que comença així:

*Gira el caparró
pastoreta hermosa,*

em va dictar el tan conegut

Pageseta moreneta,

i la continuació dintre de la mètrica exigida va anar sortint fàcilment.

En Gassó va exultar de joia, immediatament va fer un coral per a l'Orfeó Barceloní que ell dirigia. Tres anys després, el 1917, en ocasió de les bodes d'argent de l'Orfeó Català, vaig tenir la sorpresa d'escoltar la composició cantada en públic per orfeons de fora de Barcelona. Això em va impressionar gratament, com podeu suposar.

—I entre tant quina relació tenieu amb en Vicenç Bou?

—El fet és que jo no el coneixia ni l'havia vist mai. Van transcórrer altres set anys abans d'assabentar-me que la sardana era interpretada en els esce-

naris, i també vaig comprovar que els invidents la cantaven pels carrers.

Tot es degué a què el bon amic i company Morrell, antic soci del Centre de Dependents, amic alhora del mestre Viladomat, li va encomanar que l'harmonitzés per a introduir-la en el repertori de la cançonetista Pepeta Iris. A partir d'aquell moment, el feble esqueix es va convertir en planta vigorosa. La cançoneta va ésser presa en consideració no solament per les multituds, sinó també per la Societat d'Autors, la taquilla de la qual es va obrir prometedora. Després, la més destacada de les cantatrius de cuplets, Mercè Serós, en el teatre «El Dorado», li va donar l'empenta definitiva. Erem a l'any 1925. La dictadura del general Primo de Rivera estava en plena eufòria. En aquell temps ja havíem entaulat una bona amistat amb en Vicenç Bou. Amb motiu d'un homenatge que la vila de Torroella de Montgrí va dedicar-li, vaig escriure una comèdia amb el mateix títol de la sardana i assumpte adient, que més tard es va ampliar i representar en diversos teatres d'aficionats. La revista «El Nostre Teatre» la va incorporar en la seva col·lecció. Les eminents actrius Ramona Mestres i Laura Riera, i la característica Guart, en feren excel·lents creacions.

—Es podria dir, doncs, que des de 1925 n'heu tret algun profit?

—En l'ordre econòmic, així és; per bé que en l'ordre moral ja en vaig tenir satisfacció plena molt abans, entre els anys 1914 i 1917, com us he dit. El mes de maig darrer s'han escaigut 50 anys de la transformació de la música sola en cant popular, i 40 anys de la seva consagració com afavorida del poble. Ha contribuït molt a la seva difusió, àdhuc a l'estranger, l'enorme quantitat de discs que varen impressionar la «Columbia», i altres empreses.

—I vau continuar la col·laboració amb en Vicenç Bou?

—No podia ésser menys. Ens coneguérem i ens fèrem bons amics. L'editor de música Josep Maria Canals va fer més estreta la coneixença en encomanar-me lletra per a diverses sardanes de l'amic Bou. Però cap d'elles va assolir l'èxit d'«El Saltiró de la Cardina». No tinc notícia que s'hagin cantat a l'escena ni fora d'ella.

No volem distreure més a l'amic Josep Ma. Francés, atrafegat en la seva oficina del Departament de Biblioteques de la Secretaria d'Educació Pública, i ens acomiadem amb la cordialitat i afecte de sempre.

OMEGA - TISSOT - NIVADA

Despertadors

SWIZA, ANGELUS i JAZZ

JOIERIA FINA.—ALTA QUALITAT

Joyeria
ALTABA

us ofereix el seu nou establiment
a Génova 65-c col. Juárez
tel. 14-54-84 mèxic 6, d. f.

AGENCIA OFICIAL
OMEGA

Neix un nou món

Per MARI CIVERA

EL MÓN es mor per a no saber renunciar de pressa als seus conceptes. Estem assistint al gran espectacle de la mort i de la resurrecció, alhora, del món. Vulguem o no, quelcom ha passat ja al reducte mort de la interpretació històrica; quelcom que necessita de profunda transformació, de nou il·luminament, de quelcom que neix entre esllavissaments estrepitosos, fulminants, i espasmes dolorosos. Quelcom mor, en efecte, però el que albareja és, indubtablement, més prometedor i eficaç per a la salvació material de l'home.

Millor, o pitjor?

No, no se sap. És quelcom real, irreversible, i que, per més que s'empenyin les ments d'altres temps no es podrà tornar a les coses antigues. No perquè sigui nou mereix l'elogi d'allò digne, però és el mateix pensament el que ho proposa i no hi ha més remei que ajudar-lo a néixer i que el seu desenvolupament trobi el motlle ajustat i la moral convenient per a què s'evitin desviacions perilloses.

Es desencoratjador veure com els intel·lectuals moderns s'entesten en airejar metafísiques sobre idees mortes. I com l'intent d'aqueixa galvanització assoleix proporcions de catàstrofe. Viuen i pensen com si els homes que pululen per la biòsfera seguisin enquadrats en el marc estret de doctrines tancades. Es segueixen discutint proposicions sense valor i defensant conceptes indefensables, que l'experiència ha declarat ja impossibles. No es té l'audàcia d'un Saint-Simon, a l'acabar l'especulació que se seguia aleshores, a l'entorn de la casta militar, per a girar-se de cara a la realitat, als objectes, a la indústria. Calia acabar amb el pur concepte de la governació, i no govern. Direcció i no coacció. Acord, i no imposició. Que la metafísica sofria? Paciència! Que la moral canviava? Què hi farem! Que la religió s'esgarriava? Pitjor per als redemptors! La indústria seguia arrabassadora i incontenible, i

no hi havia altre remei que posar-se al seu costat i avançar al seu mateix pas i amb el mateix ritme que allò cordial aconsellava.

La màquina no tenia ànima i havia de donar-se-li d'una manera o altra. Com? Abandonant el llast que impedia córrer a la velocitat de l'invent, per a què, al recollir les coses, aquestes no caiguessin en l'incòmode i perillós buit d'una societat impreparada per a la seva utilització. Del contrari, les coses vindrien a determinar el fet humà i les consciències quedarien en un descobert arriscat i incontrollable. I es féu, malgrat els planys d'aquells intel·lectuals i de les diatribes de la religió i de l'atac irat dels propis productors. El *quid* no consistia en destruir les màquines, ni en enaltir prejudicis ancestrals, ni en jeremiades inútils, sinó en enfrontar-se als fets com es presentaven, i enterrar pietosament les idees que morien, després d'haver servit a generacions anteriors. De la rapidesa del seu enterrament depenia la salut dels homes futurs. I Què importava si la metafísica seguia amb les seves especulacions inútils!

La màquina avança, la tècnica s'imposa, i aquelles concepcions que en altre temps d'expansió eren adequades, ara deuen cedir el terreny i l'espai a la intenció metòdica i a la reflexió atinada de la nova situació. No es tracta ja de conquerir pobles, ni d'imposar polítiques, sinó d'alenyar, pensar, ordenar el que l'època proposa i el que el nou pensament presenta. L'era expansiva, conqueridora, audaç, passa amb el temps. El que importa és posar-se a pensar el què convé fer de l'abundància productiva i escollir el règim més apropiat per a què tot pugui florir i desenvolupar-se amb la mínima violència.

Ja que la ciència ens dona la possibilitat, el més sensat és sotmetre's als seus dictats. Ella ens dirà el que és possible i el que és impossible. La complicació del món que neix vol visions clares i conceptes nous. Allò mort s'ha d'enterrar, per a què la pols d'allò caduc no impedeixi veure el nou camí que se'n ofereix amb perspectives admirables.

Dr. Eduard Neira

OCULISTA

CAMPECHE 46
COL. ROMA SUR

TELEFON 11-10-62
MEXIC, D. F.

LA PATUM DE BERGA

Per BENET COMELLES

FA MOLTS segles que s'instaurà, a Berga, la típica i coneguda *Festa de la Patum*. No s'ha pogut precisar l'any exacte que comença a tenir lloc aquesta gatzara pública.

La població d'aquell temps llunyà, descendent de l'antiga Athanagia (*Porta difícil*), fundada, segons sembla, pels ibers, havent-se declarat contra Roma, fou destruïda per Escipió. Tot el que es coneix de la primitiva població es deu als historiadors romans, especialment a Tito Livi, el qual fa esment de *Bergium Castrum*. Després fou assetjada per Marc P. Cató, però com que l'ajudaren alguns naturals del país, com a premi al seu servei els declarà lliures.

Al començar la dominació visigòtica, en el lloc que ocupava Athanagia apareix *Vergium* (la Ber-

gium *Castrum*, de Tito Livi), que ja no era un conjunt de cabanyes aixecades sense ordre, sinó una ciutat romana, amb cases i edificis, governant-se per lleis pròpies i que, a l'esfondrar-se el regnat visigòtic, fou dominada, malgrat l'heroica resistència per part de l'exèrcit àrab de Mussa.

A l'hora de l'alliberament, hom es volgué venjar d'Abul Afer, el cabdill alarb que havia estat el flagell de la població, i com a mofa a la seva ferotgia fou obligat a ballar, al bell mig de la plaça major, entre les rialles i el xivarri de xics i grans.

Després, a l'Edat Mitjana, possiblement en tornar de Terra Santa el nombrós grup de bergadans que lluitaren en les Croades, predicades per Pere l'Ermítà, s'inaugurà la *Patum*, fent escarni a la memòria d'aquell Abul Afer, tan monstruós i menyspreat.

Des d'aleshores, any darrera any i segle darrera segle, no hi valdrien pestes, malvestats ni guerres, per impedir, a la diada del Corpus, la remembrança d'aquest acte. (La història de Berga sols recorda la interrupció de la festa durant la nostra guerra de 1936; els que regentaven el govern de la ciutat no cregueren oportú aquella gatzara, davant la mort de tants germans en els camps de combat.) A través del temps, s'afegiren a la festa altres actes, però enmig del conjunt sobresurten encara avui, amb una faiso de llegenda, *Els turcs i cavallets* i *La Guita* (*La mula fera*, en deien d'aquesta, fa molts anys).

Els gegants

"Les Guites"

L'un, evocador de les lluites i persecucions entre alarbs i nadius; i l'altre, de la brutalitat amb què els invasors àrabs tractaven a les seves víctimes. Els gegants, que arreu de Catalunya, en viles i ciutats, són motiu d'alegria per als menuts, a Berga es converteix en temença quan es tracta d'acostar un infant a tocar la mà d'un Gegant, puix que veu en ell el terrible Abul Afer que, any darrera any, continua ballant al redós de la plaça.

La tragèdia que inicià el fet, es converteix cada vegada més en motiu de festa i alegria, ara ja donant-li el nom de *Bulla*; però tampoc no falta qui, amb el ressò del tabal (que anuncia l'arribada del Corpus) ficat a les orelles, comenci a cridar pels carrers i places: «*Patum!.. Patum!.. Patum!..*» La gent repeteix aquest crit, i passa d'uns als altres, amb gran avalor i entusiasme. L'adagi diu que no hi ha bergadà que, en els dies de la *Patum*, no senti ressonar en les seves orelles el tabal, es trobi on es trobi.

A més d'*Els turcs i cavallets*, i *La Guita*, hi ha *Les Masses*, *Els Plens* (diables), *Els Nanus nous*, *Els Nanus vells*, *Els Gegants*, i l'*Àliga*; aquesta sembla talment que, amb la majestuositat del seu ball, tracti de recordar o d'evocar l'altivesa d'aquells encastres nostres que no volgueren sotmetre's a l'invasor, ni amb l'amenaça del turment...

"Els Nanus vells"

Distinció al representant a Catalunya de l'Orfeó Català de Mèxic

El senyor Antoni Oliva i Oliva autor de diverses composicions per a cor mixte, les primeres de les quals foren estrenades a Mèxic pel nostre Orfeó, ha estat nomenat Soci de Mèrit de l'ORFEÓ ATLÀNTIDA, a Barcelona.

Mestre Oliva és el representant de l'Orfeó Català de Mèxic a la Federació d'Orfeons de Catalunya.

L'ORFEÓ ATLÀNTIDA ha fet pública aquesta distinció en el butlletí que sota el títol de *Circular per als socis de l'Orfeó* edita cada mes, totalment redactat en català, en un comentari que ens plau de transcriure a continuació:

Un acord curull d'estima

Molt de tard en tard assistim o som actors en unes representacions en que l'atzar, de vegades venturós, ens n'ofereix papers importants.

El pas dels homes pel món, responsables d'una direcció col·lectiva, ens encara amb situacions de la més fina humanitat.

Aquest és el cas d'un acord pres darrerament pel Consell Directiu de l'Orfeó Atlàntida: nomenar soci de mèrit el bon amic senyor Antoni Oliva i Oliva, qui, en el curs de la seva vida, dedicada tothora a les més sanes empreses, ha sabut oferir a la nostra entitat el seu consell i l'experiència conquerida en l'addició d'uns anys carregats de maturitat sana i noble.

En la persona d'Antoni Oliva s'hi apleguen la bandat oberta, la senillesa constant i l'honrada trajectòria en els moments de dura prova, quan els homes han de trepitjar escambells públics en càrrecs de gestió oficial.

Home d'un criteri ben format i concret, Oliva va saber exercir la força del seu prestigi en una hora crucial per a l'Orfeó Atlàntida amb afany de justícia moderadora.

Esperit sensible, ha sentit la il·lusió de fer música i, talment trobador enamorat d'allò bell, amb el seu llaur simbòlic ha cantat les delicioses sentors de les roses de la terra, dels rosers de tot l'any, melodies que han arribat, en ofrena blanca, als peus de l'Infant Diví.

El cor de l'amic Oliva ha lluitat amb empena per fer be als seus consembrants, a aquest proïsme tan posat en boca d'una i altres; des del camp de les Mutualitats, orientador i executor de les més agosarades iniciatives, ha deixat darrera les seves petjades un solc que tant de bo sabessin aprofitar els actuals continuadors d'una obra consolidada amb amor.

Finalment, ara que pot gaudir d'un repòs físic, pensa en tot allò millor: propi dolor, en el dolor d'aquell arbre al qual li han esqueixat allò millor: bocins de la seva carn, trossos d'ell mateix. Recorda la deformació que ha hagut de contemplar de moltes coses a les quals no renunciaria mai.

Pensa ara, una vegada més, en fer bé a través del seu exemple de cada dia.

I, el bon Antoni Oliva i Oliva, alça els ulls al Cel i demana a Déu una engruna de caritat i de pau entre els homes, oració que, en llavis d'aquest honorable amic d'una vellesa venerable, pren el sentit humil del verb amorós recollit al dintell del seu cor.

Aquest home bo, d'ànima sana s'ha emocionat suau per una senzilla dedicació que li ha arribat en una hora ben escollida: la de fer públic el seu nomenament com a soci de mèrit de l'Orfeó Atlàntida.

ALS NOSTRES CANTAIRE

Per JOSEP MONTFORT

ANEM a commemorar el vint-i-cinquè aniversari de la Massa Coral de l'Orfeó Català de Mèxic, la secció vital i més característica de la nostra entitat, en la qual hi sou vosaltres, estimats cantaires, junt amb els dansaires de l'Esbart i els petits de la secció infantil. Aquests grups de cant i dansa que nasqueren junts, com dos bessons, s'han anat fent grans plegats, i avui tenen ja la majoria d'edat. Els infants, començaren deu anys després a acostumar-se a cantar en la nostra llengua i a interpretar danses d'una terra que, gairebé en tots els cassos, ja no és la seva, sinó la dels seus pares.

És evident que sóc un home de records. En els meus pocs i mal girbats escrits a la revista *Orfeó Català*, sempre he recordat quelcom: coses viscudes, obres cantades o amistats tingudes, records per tot arreu. Us he de dir, però, que em plau de fer-ho: car per alguna cosa diuen que recordar és tornar a viure.

Ara, a l'adreçar-me de nou a vosaltres, he recordat altra vegada. He retrocedit fins a reviure en el meu pensament les celebracions de noces d'argent en les quals he tingut una intervenció més o menys directa.

Era un noi d'escassament dotze anys quan, enquadrat en la corda de soprans de l'Orfeó Gracienc, vaig cantar en una concentració d'orfeons que, amb motiu de les noces d'argent de l'Orfeó Català de Barcelona, tingué lloc a la Plaça de Catalunya. Llavors, amb tota certesa, no comprenia el valor immens que tenia en la vida musical de la nostra pàtria la celebració dels vint-i-cinc anys de la seva primera entitat coral. Jo només sabia que hi cantava i que m'agradava de debò fer-ho. Sembla que vegi encara al Mestre Millet, amb la seva naturalesa que se'm feia immensa, damunt del tabernacle des d'on ens dirigia; la incomptable quantitat de cantaires i els rostres dels nois d'altres orfeons que em rodejaven i va quedar en mi la sensació de que allò que es celebrava devia ésser quelcom molt important.

Anys després, ja un home, l'Orfeó dels meus amors va festejar també el seu vint-i-cinquè aniversari, i ho veig com si fos ara. La sala d'actes plena de gom a gom; la presència del President de Catalunya, el venerable Francesc Macià, acompanyar del Conseller de Cultura, Ventura Gassol i de l'alcalde de la ciutat, el Dr. Aguadé; la junta directiva en pes; els companys cantaires... i parlaments, visques, cants, la música d'un poble. El meu, Catalu-

nya. Catalunya altra vegada, com en la Plaça de Catalunya anys ha, però ara més viva, més sentida, més compresa.

Fa deu anys que vaig incorporar-me a l'Orfeó Català, de Mèxic. La meva esposa hi entrà a cantar, com al Gracienc, i vaig tornar a sentir-me en l'ambient que havia estat tants anys la meva vida entera. Molts dels que tindran la paciència de llegir aquestes ratlles, no copsaran la importància d'aquest fet. Sentir altra vegada les cançons nostres, com a casa nostra, però tan lluny d'ella! I jo, que no volia posar-m'hi perquè la feina em privava de complir com hi estava acostumat! Només tingueren, però, de temptar-me un xic per a fer-m'hi caure. Les raons que em donaren, van convèncer-me depressa de quelcom que desitjava molt. Tornar a formar en una Massa Coral.

I heus ací que la casualitat fa que en aquesta celebració nostra, em trobi, no com a cantaire o espectador, sinó en un lloc que em dona una responsabilitat que no mereixo i que m'imposa. Ara sóc jo el que condueixo aquest conjunt que es disposa a festejar el seu primer quart de segle de vida, i vull preguntar als nostres cantaires, a vosaltres, amics meus, si us en doneu compte del que això representa.

D'aquell estol de cantaires que fa tants anys reemprengueren la tradició orfeònica catalana a Mèxic, no n'hi queden gaires; però, l'esforç de tots els que han passat pels seus rengles; d'aquells que m'han precedit, amb més coneixements que jo, sens dubte, en la direcció, i sobretot d'aquests elements que mai no han desertat del deure que s'imposaren, ha fet possible que hàgim arribat a aquesta data esplendorosa que ens ha d'emocionar a tots.

Ja hi som, amics, i us asseguro que m'hi sento tan identificat com tots vosaltres. No hi fa res que hagi arribat després. M'alegra i m'emociona tant com el qui més i estic segur que, com en la frase que és avui una consigna: *entre tots ho farem tot*.

Cantaires: L'honor que em féu deixant que jo, modest en coneixements, però orgullós en entusiasme, us condueixi en aquesta diada de la Festa Major nostra, us ho he d'agrair tota la vida. Cantem amb amor, entusiasme i dedicació, per orgull propi; per delectació dels que en facin l'honor de venir a escoltar-nos, per la major glòria de l'Orfeó Català de Mèxic i, sobretot, no ho oblideu, per Catalunya.

La Massa Coral en els primers temps de la seva actuació.

XXV^è ANIVERSARI DE LA MASSA CORAL

*L'Esbarri Dansaire
que l'any 1939
inicià les seves
activitats.*

Diumenge, dia 4 d'octubre, a les 6 de la tarda:

GRUP INFANTIL

AUDITORIUM

Sadl Carnot 75

Dilluns, dia 19 d'octubre, a les 9 de la nit:

ESBART DANSAIRE

PALAU DE BELLES ARTS

Diumenge, dia 8 de novembre, a les 11 del matí:

MASSA CORAL

CONSERVATORI NACIONAL DE MUSICA

Av. Presidente Masarik 582

A les 2 de la tarda del diumenge, dia 8 de novembre,

APAT DE GERMANOR

AL RESTAURANT DE L'ORFEÓ CATALÀ

El primer Grup Infantil de la Massa Coral de l'Orfeó Català de Mèxic.

Les NOVES ENERGIES

Per AMOR PARERA

Fa tres segles nasqué a Darmouth (Anglaterra), Thomas Newcomen, un serraller que fou el primer constructor de la màquina de pistó, utilitzant el que se'n deia la força motriu del foc. La revolució industrial debutava. A la mort de Watt, i únicament a Anglaterra, la màquina de vapor reemplaçava el treball muscular de trenta milions d'obrers.

Han estat necessaris prop de dos segles perquè les fonts d'energia *fossil*, com les de la hulla, el petroli, el gas natural, facin un petit lloc a algunes altres. I soles, a etapes diverses de realització industrial, l'energia geotèrmica, l'energia maremotriu i l'energia atòmica, comencen a fer-se un lloc al costat de l'energia tèrmica.

LA HULLA VERMELLA: A PENES ENTAULADA

Durant 140 anys, del 1818 al 1958, l'explotació de l'energia geotèrmica, és a dir, la calor emmagatzemada en les profunditats del sòl, es limita a les de

Soffioni, sortidors de vapor natural a Toscana (Itàlia). Com a continuació dels foradaments que han completat aquests esquitxos, el grup de centrals de Larderello arriba a tenir, avui, una potència de 250 000 quilovats.

Després d'estudis que s'iniciaren l'any 1950, el govern de Nova Zelandia decidí la implantació d'una central geotèrmica a Wairakei, en el centre d'una regió de 50×250 quilòmetres; després de segles, les poblacions maoris utilitzen per a la calefacció i la cocció les fonts naturals d'aigua calenta i de vapor. La potència instal·lada assolirà 192 000 quilovats a principis de 1963 i 28 0000 quilovats al finalitzar l'execució del programa actual.

Malgrat els immensos recursos geotèrmics dels Estats Units i notòriament els 84 geisers del parc nacional de Yellowstone, no és fins el 1960 que comença la seva explotació energètica, amb la instal·lació i funcionament, a Califòrnia, d'un *turboalternador* de 12 500 quilovats, consumint el vapor d'un camp de geisers a 150 quilòmetres al nord de San Francisco.

Iniciada darrerament en aquesta mena d'explotacions la U.R.S.S. anuncia, en el 1959, el començament dels treballs d'una central geotèrmica en la vall del Baudjedka, al mig de la regió volcànica de Kamtchatka.

Podem explotar l'energia geotèrmica independentment de les fonts de vapor accessibles naturalment o per foradament? Les proposicions han estat multiplicades després de quaranta anys. La dificultat és la de la superfície de canvi. Els primers metres cúbics d'aigua que enviéssim al fons del forat, es transformarien normalment i bé en vapor; però, molt ràpidament, una zona freda rodejaria les parets, essent quasi impermeable a la calor a causa de la baixa conductibilitat de les roques.

TRAJES *Deitx, S.A.*

Insurgentes y Hamburgo Tel. 25-60-64

Insurgentes y Artes Tel. 35-35-49

Madero, 20 Tel. 10-21-71

Plaza de la República, 43 Tel. 46-24-78

(Frente al Monumento de la Revolución)

Totes les propostions de la utilització de l'energia geotèrmica han topat amb aquest obstacle. Les suggestions de George i André Claude (1949-1953), en quant a un pou enfonsat en un terreny aquós on abastaria un sistema de fractures profundes, resten teòriques; no han estat trobats encara terrenys d'aquests fora de les regions on hem assenyalat l'exploració de fonts naturals de vapor.

Es suggerí en 1956, pel desenvolupament d'aquesta superfície de canvi, el recurs més econòmic dels explosius: la càrrega termonuclear. Al mateix temps que es proposava la recuperació de la calor de les explosions en una cambra subterrània, solució acceptada en 1957 després dels primers assaigs del projecte *Plowshare* de l'Atòmic Energy Commission, es proposava la utilització de l'energia geotèrmica veïna per altres explosions desballestant i projectant les roques en la primera cambra formada. Però, és poc probable que aquest mètode d'exploració de l'energia geotèrmica vegi la llum abans de la producció directe del vapor, en cambra subterrània, per l'explosió termonuclear.

ELS MULINS DE MAREA DE HULLA BLAVA

Els *mulins de marea*, alimentats d'aigua pel joc de la mateixa, vessant a mar baixa la reserva d'un estany litoral omplert a mar alta, són els precursors de les centrals maremotrius en construcció o en projecte.

La redituació de la instal·lació creix ràpidament amb l'amplitud de la marea. Aquesta aconsegueix un valor comparable a la de les centrals hidroelèctriques únicament en punts molt rars on la disposició de la costa amplifica aquest fenomen. Els indrets més favorables són, en la frontera dels Estats Units i Canadà, entre el Maine i el New Brunswick; la badia de Fundy, rècord mundial amb una amplitud de 15.40 metres per les marees d'aigua viva mitja d'equinocci; l'estuari del Severn a Anglaterra amb 13.80 metres; finalment l'estuari del Rance i la badia del Mont-Saint-Michel amb 12.50 metres.

En aquests tres indrets, els estudi començaren vers 1920. Unicament el projecte francès del Rance ha estat seguit d'execució.

La central serà equipada amb grups-bulbs, d'eix horitzontal en els quals l'alternador, col·locat a l'interior d'un equip sumergit i estanc, pren la forma hidrodinàmica d'un bulb. El grup funciona com turbina en els dos sentits; turbinatge directe al buidat del dipòsit vers la mar, turbinatge invers a l'omplir-lo del mar vers el dipòsit. Funciona igualment com bomba en els dos sentits. Finalment i efectuant un arragament mecànic a la turbina, permet a l'aturar-se un paleig en els dos sentits. Es la utilització judiciosa de sis mètodes de funcionament que

permetrà proporcionar 544 milions de quilovats-hora, concentrant la seva producció al moment de la càrrega màxima del sistema.

La U.R.S.S. empenqué en el mes de maig del 1962, la construcció d'una central del mateix tipus, en la badia de Kislaiia, en la quasi illa de Kola. L'amplitud mitja de les marees està limitada a quatre metres.

LES PRIMERES PASSÉS

El dia 2 de desembre de 1942, Enrico Fermi obtenia la primera reacció de fissió en cadena a Chicago. Si les aplicacions militars i les científiques no varen trigar, les aplicacions energètiques es feren esperar.

No és sinó fins al desembre del 1951, que una instal·lació experimental d'alguns quilovats proporcionava energia al petit sistema de la ciutat americana d'Arco. En 1954 la U.R.S.S., de la que únicament coneixem els programes per informacions fragmentades, iniciava l'operació d'una central de 5 000 quilovats. Anglaterra seguia a l'anunciar en 1955 un programa d'amplitud excepcional que començà pels 100 000 quilovats dels reactors de *Calder Hall*. Exceptuant *Marcoule*, orientada vers la producció del Plutonium, França s'inicià en el mateix camí al posar en servei en 1963 la primera de les centrals de Chinon; EDF-1 de 60 000 Kw., seguida de EDF-2 (17000 Kw.), EDF-3 (375000 Kw.) i una central d'aigua pesada EL-4 (100 000 Kw.).

¿A què és degut aquest retràs amb relació a les previsions sensacionals a les quals ens iniciava l'endemà de Hiroshima? El problema no és solament tècnic, sinó econòmic. Actualment, el cost de construcció per quilovat instal·lat d'una central atòmica és dos o tres vegades més elevat que el d'una central tèrmica; les inversions en matèria físsil són generalment superiors a les inversions en combustible.

Cap tipus de reactor atòmic ha assolit imposar-se fins ara i és de la seva multiplicació al grau de la central pilot que s'espera la tria del més avantatjós. La fusió dels nuclis d'àtoms lleugers, en el curs de

OUS
OUS
OUS
OUS
(rossos)

GRANJA BARCELONA, S. A.

Tel. 49-45-02

la qual dos d'aquests nuclis s'uneixen per formar un nucli més pesat, és el procés de la fissió dels nuclis pesats en un reactor atòmic.

¿Pot l'energia de fusió, alliberada sota la forma explosiva en la bomba H, ésser expedita sota la forma d'una reacció controlada? Les investigacions sobre la fusió controlada van ésser anunciades la primera vegada pels savis soviètics en 1956. Van ésser seguides després als Estats Units, Alemanya, Suècia, etc. Però encara som lluny del resultat industrial.

HULLA VERMELLA FETA PER L'HOMME

Davant les demores que reclamen tant les reaccions de fusió controlades, ¿perquè no s'assaja domesticar l'explosió? En una sèrie d'articles en 1955 i un llibre en 1956 sobre «Les aplicacions de l'explosió termonuclear», es suggerí de fer-la, portant a terme una explosió subterrània profunda. L'idea fou acceptada als Estats Units, al setembre de 1957 amb l'assaig Rainier, el primer del projecte Plowshare d'aplicacions pacífiques de les explosions nuclears. Interrompudes per les discussions de Ginebra sobre l'atur de les explosions experimentals, els assaigs es reprengheren en 1962.

Des del moment en què es tingueren en compte les càrregues de 5 a 10 megatons, l'economia, tant en despeses de nou establiment com en combusti-

ble, sobrepassa àmpliament la de les millors centrals atòmiques concebudes. La caldera subterrània demana solament un foradament de 2000 o 3000 metres. En un càlcul estimatiu de l'Atòmic Energy Commission, el cost d'una càrrega de 5 a 10 megatons, independentment de la potència assolida al moment d'arribar a aquestes xifres, és d'un milió de dòlars.

La utilització del calor es faria per injecció, dins la cambra, d'aigua que sortiria en forma de vapor i que s'enviaria en circuit, alimentant la central elèctrica per un canviador. Una experiència en gran escala s'intentà en 1962 en una cúpula de sal de Texas. Fracassà per causa d'una obturació insuficient en la galeria d'accés; el mateix incident es produí més tard, després de la primera explosió subterrània francesa en el massís d'Hoggar. Sembla que el foradament tipus petroli, amb dos o tres taps de ciment armat, evitaria aquests incidents molt millor que la galeria de mina acceptada per les petites càrregues.

Independentment de les aplicacions indirectes del calor produït per les explosions, regeneració de pous de petroli, i moltes altres activitats que l'Atòmic Energy Commission ha previst pel projecte Plowshare, l'explosió subterrània sembla tanmateix un dels mitjans més econòmics de la domesticació de l'energia termonuclear, així com de l'atòmica.

MODELS

Maria Antonieta

Germanes VILALTA

ALTA COSTURA

ESPECIALITAT EN
FALDILLES DE TOTA
MENA I VESTITS DE
DUES PECES

DE VENDA ALS PRIN-
CIPALS MAGATZEMS

TEL. 21-06-42

MEXIC, D. F.

5 DE MAYO 61-408 Y 409

LLANES

BETES i FILS

MERCERIA "SAN JUAN"

ATENCIÓ ESPECIAL ALS
SOCIS DE L'ORFEÓ CATALÀ

LOPEZ 61-B

Telèfon 10-34-67

MANZANILLO 57-C.

Telèfon 25-13-78

MEXIC, D. F.

Gramàtica Catalana

LLIÇÓ I

LES LLETRES I LLURS SONS

L'alfabet.

El nostre alfabet es compon de les lletres que, amb llurs sons, es troben a la llista següent:

a (a), b (be), c (ce), d (de), e (e), f (efa), g (ge), h (hac), i (i), j (jota o i llarga), k (ca), l (ela), m (ema), n (ena), o (o), p (pe), q (cu), r (erra), s (essa), t (te), u (u), v (ve), w (ve doble), x (xeix o ics), y (i grega), z (zeta o itzeta).

b - v - p

La diferència entre la b i la v, en el llenguatge parlat, consisteix en el fet que la primera es pronúncia entre els llavis, mentre que la segona es diu amb l'aire vibrant entre les dents superiors i el llavi de baix. Però en una gran part del domini lingüístic català aquesta diferència no és mantinguda, de manera que la v és pronunciada com si fos b.

Això pot ocasionar vacil·lacions entre la v i la b al qui es disposa a escriure, per a evitar les quals recomanem de tenir en compte les observacions següents:

1.—Davant de l i r escriurem sempre b, com en *moble*, *problema*, *cabre*.

2.—Dins les diferents formes d'un mateix mot, i dins dels mots d'una mateixa família, a una u correspon una v i una p o a una b pronunciada p, correspon una b. De manera que escriurem *blavor* amb u guiats per la u de *blau*, i *lloba* amb b guiats per la p de *llop*. Però, en seguir aquesta indicació, cal que ens recordem que hi ha uns certs mots, anomenats pseudo-derivats, que trenquen la regla fent correspondre una v a una b i viceversa. Exemples: *corba*, *encorbar* - *curvilini*, *curvatura*; *probar* - *probable*; *llavi* - *labial*; etc.

3.—Hem de tenir present que la v i la b no es corresponen sempre en els mots castellans i catalans. A una b catalana correspon de vegades una v castellana, i viceversa. Exemples: *mòbil*, *rebentar*, *rebolcar*, *berruga*, *cavall*, *covard*, *governar*, mots corresponents als castellans *móvil*, *reventar*, *revolcar*, *verruga*, *caballo*, *cobarde*, *governar*; les formes del pretèrit imperfecte d'indicatiu dels verbs de la pri-

mera conjugació, que en català són amb v i en castellà amb b, *amava*, *amaves* - *amaba*, *amabas*.

Hem parlat suau d'una b pronunciada p. En efecte, el so de p és de vegades representat per una b. Per a resoldre les confusions que aquest fet pot ocasionar, ens atindrem a les indicacions següents:

1.—En principi de paraula escriurem amb b les síl·labes *ab*, *ob* i *sub*, i amb p la síl·laba *cap*. Exemples: *abdicar*, *obtus*, *subjecte*, *caggirar*. Excepcions: *apte*, *optar*, *opció*, *òptic*, *òptim*, *cabdal*, *cabdell*, *cabdill*.

2.—Fora de les quatre síl·labes inicials abans dites, escriurem generalment p davant t, c, s, n, i b davant d. Exemples: *cripta*, *erupció*, *copsar*, *hipnòtic*, *molibden*. Excepcions: *dissabte*, *dubte*, *sobte*.

3.—En fi de paraula darrera vocal, escriurem generalment p. Exemples: *cap*, *xarop*, *rep*. Excepcions: els mots acabats en *fob* com *hidròfob*; els acabats en síl·laba, com *monosíl·laba*; i *adob*, *aljub*, *àrab*, *club*, *cub*, (*castellà*, *cubo*), *tub* i algun altre.

4.—En fi de paraula darrera consonant, escriurem b en els mots que tinguin els femenins o derivats amb b, i p en els que els tinguin amb p. Així, de *destorbar* deduirem que *destorb* s'escriu amb b; de *corbera*, que s'hi escriu *corb*; en canvi, el mot *serpent* ens mostra que *serp* s'escriu amb p. Noteu l'ortografia de la preposició *amb*.

Exercicis:

En els mots següents, els punts representen una b o una v; poseu-hi la lletra que escaigui.

embla.ir — cù.ic — encor.at — .olcar — auto-mò.il — go.ern — co.ard — fa.a — ra.e — estima.a — sa.i — sa.er — re.entar — sua.itat — sensiti.a — ca.all — cla.ar — re.lar — cal.icie — cur.a.tura — menja.a — be.ia — bla.or — .erruga — mò.il — sa.iesa — tro.a.a — co.e — mo.em — lla.i — la.ial — ri.a — sa.ent.

En els següents, els punts representen una b o una p; poseu-hi la lletra que escaigui.

llo. — sa. — xenò.fo. — perce.s — à.ra. — tu.ò.tic — ca.dell — du.te — o.stacle — ca.ta — es.clo. — or. — co. — to. — clu. — a.stemí — a.titut — corru.ció — a.jurar — ò.tim — ca.dal — ca.dill — dissa.te — ca.girar — hidrò.fo. — so.te — o.tusa — a.dicació — eru.dició — cri.ta — re.s — dece.ca.ta.ire.

Clau dels exercicis en la propera lliçó.

Rectificació

Hem rebut del Padrado da Cultura Galega de Mèxic, una comunicació pregant-nos de rectificar l'enumeració de les llengües romàniques continguda en la Secció Filològica — Número 23 de la revista — i en la qual fan remarcar la prelatió histò-

rica en la formació de les llengües romàniques de la península hispànica.

En veritat, l'article comentat conté dos errors que obeeixen al sol propòsit de fer més entenedor el text a les persones que coneixen les diferents llengües per la denominació que han rebut com a idiomes oficials. S'anomena *espanyol* a l'idioma que, en realitat, és la llengua castellana, i *portugués* a la llengua gallega, o com diuen avui alguns tractadistes, galaico-portuguesa, l'origen de la qual arren-

ca de les terres que constituïren l'antic regne de Galícia, d'on passà al de Portugal, tal com el català passà als regnes de Mallorca i València, i el castellà als de Múrcia i a les que foren terres del Califat de Còrdova.

Demanem als nostres germans del Padroado da Cultura Galega que vulguin acceptar aquesta explicació que, de bon grat, els oferim, demanada amb tota la raó, i amb la qual creiem que queda ben salvada tota possible interpretació errònia.

La llengua catalana

EL DIARI italià *Nuova Sardegna* publica, sovint, coses en català, tot i que els catalans de l'Alguer representen una petita minoria d'Itàlia i de la pròpia Cerdenya. Això que allà significa una normalitat, a nosaltres, catalans, ens sembla una cosa extraordinària, que ens colpeix, que ens emociona. És que potser sentim un xic el complex de la inferioritat, que ja no és complex, puix que ja ens hem acostumat al clima de la inferioritat, adquirida pel sempitern maldar dels nostres perseguidors. (A tot el món es pot escriure el català en diaris, menys dins de la Catalunya peninsular, on unes autoritats enemigues ho impedeixen absolutament, en un gest monstruós de genocidi.)

Itàlia, com se sap, és una península com Ibèria. Itàlia es formà mitjançant la unió de pobles per tal de tenir més força i aquesta unió forjà un Estat que figura en un lloc molt important entre els països del món. Per bé que en el nord d'Itàlia hi ha hagut certes discrepàncies amb el grup germànic, aprofundides com a conseqüència de les darreres guerres europees, la veritat és que tots els nuclis del mosaic peninsular se senten italians. No hi ha ciutadans de primera i de tercera, com passa a la península Ibèrica. Itàlia és un país que ja s'ha constituït per obra i gràcia d'una unió respectuosa. Espanya encara no s'ha constituït, perquè un dels pobles —Castella— no vol unió, sinó que pretén una unitat que significa l'assimilació, la humiliació, la degeneració dels altres grups ètnics: Catalunya, País Basc, Galícia. És l'Espanya invertebrada tan ben descrita per Ortega Gasset. Castella no entén què vol dir unió. Pensa que unió vol dir supeditació. Aleshores no existeix Espanya, perquè aquest mot havia de representar la unió de diversos països amb respecte recíproc. Castella, però, separatista d'Espanya, no vol una unió de pobles, sinó que vol una «*unidad de destino*», o sigui que la Península sigui totalment esculpida a imatge seva, a excepció

de Portugal, que en un dia històric va escollir, o va poder escollir, la seva pròpia trajectòria.

És inútil que hom presenti els exemples de Suïssa (com feia suara el malaguanyat mecenas català Rafael Patxot), de Bèlgica, d'Alemanya i de tants altres països que han esdevingut senyers en el món, a base de la reunió de diverses unitats ètniques que donen una intensitat vivencial a les Nacions que tenen notícia del respecte mutu. Aquesta cosa tan simple i tan magnífica, Castella no vol ni pot entendre-ho. I és una gran llàstima, puix que els castellans tenen qualitats que ens manquen a nosaltres, i els altres pobles de la Península tenen qualitats que manquen als ciutadans de la meseta.

Si no fos per la tenacitat del nostre poble, Catalunya ja hauria sucumbit. En els trasbalsos que ha passat la nostra pàtria, a vegades ha semblat que Castella ja havia assimilat definitivament el nostre clos. Catalunya, però, resorgeix sempre.

Ara que commemorem el 250^è aniversari de la pèrdua de les nostres llibertats, tenim el conhort de saber que la incipient nova Renaixença és molt més important que les anteriors. La darrera guerra civil significa una catarsi ànima per a Catalunya. I per això, avui, es presenta amb el bagatge de les experiències de la densa història viscuda, amb un esperit menys romàntic, però amb concrecions més rotundes, amb programes més amplis, amb aires més universals.

Per bé que Catalunya ha representat sempre l'europeisme, ara en les noves generacions es constata una set insaciable d'europèitració. Aquestes generacions que apareixen espontàniament i que són l'ànima de Catalunya, basteixen, com sempre, l'etern ressorgir i s'oposen a això de la «*unidad de destino*» i a l'intent de colonitzar una terra que, diem-ho ben alt, ja fa segles que fou colonitzada per la civilització mediterrànea i pels aires de la vella Europa.

D'ACÍ... i D'ALLÀ

Ens plau de publicar per als nostres lectors, reproduint-ho de *Foc nou*, de París, la següent informació:

«El diumenge dia 29 de desembre i al Teatre Principal, València retia el merescut homenatge a Raimon.

L'homenatge en qüestió estava constituït per un festival, el màxim al·licient del qual era la pròpia actuació de Raimon. Dies abans, s'esgotaren les localitats del teatre, el més important de la ciutat. El programa es va iniciar amb l'actuació d'un excel·lent conjunt de jazz; seguidament Josep LL. Galindo recità i representà dos quarts monòlegs de Cocteau —*L'he trobada i La fira*—; tot seguit ens sorprengué la intervenció dels «Quatre Z», conjunt que debutava cantant en català. Interpretaren unes cançons traduïdes de Becaud, Brassens, i algunes altres.

Com ja s'ha dit, el fort era representat per la personal actuació de Raimon. Primerament, ens dirigi unes breus paraules en què ofería les seves cançons a tots aquells qui creuen en la realitat del país; el públic acollí aquest oferiment amb prolongats aplaudiments que esdevingueren apoteòsics quan Raimon interpretà *Diguem no* en la versió original —no en la que la censura l'ha obligat a gravar—, i la qual diu:

*Hem vist la fam,
ser el pa dels treballadors.
Com ha fet callar,
en la presó, a homes
plens de raó...*

Al final d'aquesta estrofa, tot el públic espontàniament s'alçà de les butaques i començà un moment de ver apoteosi.

En fi, un homenatge que emocionà la ciutat i del qual la premsa no digué una sola paraula.—X. R.»

Josep Ma. Gironella, autor de les novel·les *Los cipreses creen en Dios* i *Un millón de muertos*, al qual vam alludir des d'aquestes mateixes pàgines amb motiu d'un article d'ell a la revista *Life*, parlant de Barcelona, que no ens va plaure gens ni mica perquè estava ple de mentides i falsetats, ara, des de *La Vanguardia*, de Barcelona, defensa als catalans en un article titulat: *Agresividad molesta e ingenua*. Explica que uns turistes de Ferrol del Caudillo, en una ressenya del seu viatge per Catalunya inserida en una revista local, diuen, entre altres coses, això: «En Reus hacen de cicerone tres encantadoras «senyoretas»: Manoly, Gely y Pili. Nos parecían demasiado simpáticas para ser catalanas. Más tarde nos enteramos de que eran buturricas. En Montserrat todo nos gustó; todo menos los rezos fervorosos de los catalanes que en nuestros oídos purosos sonaban a blasfemia. Hasta algunos, olvidándose de que estaban en el templo, se ilusionaron ante lo que ellos imaginaban una tabla de gimnasia llevada a cabo por los frailes benitos. También nosotros oramos ante la Patrona de Cataluña, pero lo hicimos en la lengua de Cervantes y bien alto para que los catalanes se enterasen.»

Gironella s'extén en consideracions sobre aquest fet, i entre molts comentaris que estan molt bé, diu: «Qué replicar? Tal vez fuera preferible callarse. Pero ¿es útil el silencio eterno? ¿De modo que en Cataluña no pueden darse Manoly, Gely y Pili simpáticas? ¿De modo que, en el

momento en que el Concilio Ecuménico recomienda al orbe cristiano rezar en el idioma vernáculo, las plegarias en catalán suenan a blasfemia?»

Sí, quan no estiguérem d'acord criticàrem a Josep Ma. Gironella, avui és de justícia que el felicitem, donant proves de la nostra ponderació.

El doctor Joan Colomines i Puig, prestigiós analista, fou detingut per ésser un dels promotors de la campanya Pro-Cultura Catalana, que consistí en la tramesa de milers de lletres al general Muñoz Grandes sol·licitant llibertat per a la nostra cultura. No el poderen acusar d'haver mancat a cap llei i l'hagueren de deixar anar; però intentaren, amb això, espantar als catalans que ja perden la por.

L'arquitecte senyor Oriol Bohigas ha estat processat per un article a *Serra d'Or*, que els enginyers espanyols de «Obras Públicas» han considerat injuriós. El *New Statesman*, de Londres, ha donat a conèixer la incidència que es portava en secret i protesta de la persecució.

La Coral Sant Jordi ha estat penyorada amb 10.000 pessetes per haver cantat els Goigs de Sant Jordi. L'excusa del virrei-governador de Barcelona és que l'obra no figurava en el programa. Els goigs foren cantats per tal de donar una composició extra, atesos als grans aplaudiments del públic. No creiem que si algun artista estranger canta alguna obra fora del seu programa sigui penyorat. El nou Galinsoya que pateix el nostre poble, només penyora els catalans.

Marta i Lluís Garcia Renart, seguint la seva sèrie de concerts, aprofitant les seves vacances, ens delectaren, en la Sala Ponce, el dia 5 d'agost propassat, (sota el patrocini de l'I.N.B.A., i presentats per l'Associació Musical Manuel M. Ponce), amb un concert interpretant obres de Bach, Mario Kuri Aldama, David Moulton, Schumann i Falla. Marta al piano i Lluís amb el violoncel, es guanyaren forts i prolongats aplaudiments de la concurrència, que emplenava la sala.

El dia 12 del mateix mes, el concert anà a càrrec de Marta que, al piano, interpretà Mozart, Beethoven, Schubert i Mendelssohn, posant de manifest el seu temperament artístic i qualitat que la crítica no ha deixat de reconèixer. Aquests nostres artistes també actuaren en televisió.

És molt sovint que, en la premsa de Mèxic, veiem reproduïdes fotografies del nostre bon amic i consoci Antoni Pla i Miracle. Darrerament, en la Secció Dominical d'*Excelsior*, corresponent al dia 30 d'agost, n'hi ha una —un cap de gos— que porta aquest peu: «En la categoría animales, triun-

Salsitxeria

LA CATALANA

Prop. Mercè Reguant

Embotits com els de casa nostra
Botifarra blanca, negra, catalana, bisbe,
llom, sobressada, pernil, etc.

Turín, 35
(Col. Juárez)

Tel.: 35-73-18
Mèxic, D. F.

fó esta fotografia enviada per el señor Antonio Pla Miracle de la ciudad de México».

Han estat molts els premis —a Mèxic, i a fora de Mèxic— que ha guanyat el nostre amic, i és per aquesta raó que volem, des de les pàgines d'*Orfeo Català*, felicitar-lo cordialment per tantes fotografies reeixides, el mateix en blanc i negre que a colors o en transparències.

Per a molts anys, amic Pla.

La notable periodista i escriptora catalana Maruxa Vilalta ha presentat, en un teatre de la capital mexicana, *Trio*. Tres obres, d'un acte cadascuna, integren aquest trio, que ha estat ben rebut pel públic i per la crítica: *Soliloquio del tiempo*, *Un día loco* i *La última letra*.

Felicitem a Maruxa Vilalta per la seva obra teatral, i li desitgem nous èxits.

Anna Cecília Treviño de Gironella, Bambi, ha estat favorescuda amb una de les vuit beques atorgades a joves literats pel *Centro Mexicano de Escritores*, per a què, durant un any, puguin dedicar-se a poesia, novella, conte, teatre i assaig. Bambi ha estat escollida per a l'assaig, el qual versarà sobre la literatura estrangera produïda durant els darrers 50 anys, amb alguna menció o referència a Mèxic.

Antoni Peyri ha presentat una exposició d'olis i dibuixos a les Galeries d'Art Turok Wasserman, del carrer d'Amazones d'aquesta ciutat.

Peyri, que alterna la seva professió d'arquitecte amb la pintura, s'ha guanyat els elogis unànims de la crítica. Tots els diaris i revistes s'han ocupat de la seva exposició i de la vigorosa personalitat del nostre artista.

L'Institut Nacional de Bellas Artes exhibeix una exposició retrospectiva de l'obra de Remedios Varo.

Remedios Varo, filla de pare andalús, mare basca i nascuda a Catalunya, arribà a Mèxic, procedent de França, en el Serpa Pinto, i a Mèxic trobà l'etern repòs.

Barcelona, Madrid, París i Mèxic, marcaren el camí de la seva carrera pictòrica.

L'Institut Nacional de Belles Arts de Mèxic, al patrocinar aquesta exposició retrospectiva, rendeix tribut d'homenatge a l'artista desapareguda.

La Sociedad de Amigos de Arturo Souto i l'Institut Francès de la América Latina, han presentat una exposició pòstuma de Arturo Souto, mort a Mèxic el dia 3 de juliol propassat. Una vintena d'obres inèdites formen l'exposició que fou inaugurada a les galeries de l'IFAL del carrer de Nazas, amb l'assistència de moltes personalitats de les arts i les lletres.

NOTICIES DE CATALUNYA

Per IRENE PEYPOCH

El dia 14 d'agost va ésser elegida, a Castellet de Fel, la Venus Mediterrània 1964. Com podeu veure, en aquest aspecte aquí no ens estem de res, hi han més "Misses", "reines" i "princeses" que carbasseres. Entre els qui van formar el jurat hi havia Enric Guitart, Joan Capri i Màrius Cabré... Va ésser clausurada el mes passat, a la Pobla de Segur la I Exposició Filatèlica Esportiva, organitzada amb motiu de l'I Rally Turístic Internacional del Noguera Pallaresa... El diumenge 9 d'agost es celebrà a Cantonigròs la Festa dels Jocs Florals que any a any es celebren en aquell meravellós poblet de les Guilleries. Va ésser inaugurat un monolit dedicat a Carles Ribà; l'ofertament de l'acte va ésser fet pel Pare Abat de Montserrat. Després del dinar —ofert sota l'envelat col·locat a l'esplanada que hi ha darrere l'església— l'Abat de Montserrat i el Bisbe de Vic van dirigir unes paraules als assistents. Tant per la categoria d'alguns dels assistents com pel que repre-

senten aquests Jocs, la Festa va ésser un èxit complet... Tenim entre nosaltres a la senyoreta Teresa Munlloch, i el matrimoni format per Josep Ribera i Margarida Carbó... Es calcula la població flotant de Calella en unes 20.000 persones, entre elles hi suposem a Jordi Bosch, encara que a Barcelona ningú no l'ha vist... La Garriga va celebrar amb gran empenya la seva festa major... Han obert un nou pas de frontera a Coll d'Arès en la ruta a França, de Camprodon a Molló... S'ha produït no fa massa, un dels pitjors incendis forestals de Catalunya, en el municipi de la Cènia, a la part sud de Tarragona... S'ha celebrat a Vic, organitzat per l'Orfeó Vigatà, el III Festival Musical d'estiu... En el VII^è Cicle de Teatre Llatí interpretaran una obra de Valle Inclán i "Una Vella Coneguda Olor" de Josep Ma. de Segarra... El llibre de Pere Calders, l'Ombra de l'Arxavari, ha entrat en la 3ª edició... Té molt d'èxit el llibre d'Albertí "L'Onze de Setem-

bre"... Durant aquest mes d'agost darrer ha fet a Barcelona una calor realment aclaparadora... En els Campionats de natació d'enguany a Espanya, Catalunya ha quedat en primer lloc... A la Gran Via i Balma (Barcelona) s'estan bastint els "Stands" que continuaran la Fira del Llibre d'Ocasí, que s'inaugurarà el dia 15. Aquest any farà la presentació de l'acte inaugural, el grec Giorgios Sefena, Premi Nobel de Literatura 1963... Del 2 al 6 de setembre hi haurà a Barcelona el IX Congrés Internacional de Màgics... La Direcció General de Pressupostos, ha acordat lliurar-ne un de 25 milions de pessetes per a millorar el Servei de Transports... Les Festivitats Majors de Gràcia van ésser molt concorregudes com ja és costum. Van haver-hi Sardanes. Per a celebrar el ler. Centenari del Campanar de Gràcia, es va disparar un fantàstic Castell de Focs, que per primera vegada va ésser col·locat en la centenària torre... Degut a la Festa de Sant Roc, la Plaça Nova va engalanar-se com cada any. Aquest any van participar-hi l'Esbart Verdaguier, un altre dia van actuar l'Esbart Català de Dansaires i l'Orfeó Barcelonès... Ja ha passat de cent representacions al Romea, l'obra vodevilesca "L'home que no arribà a temps".

VERMOUTH ANGELINUS
EN ELS SEUS DOS TIPUS, BLANC I FOSC

EL "BARCELONA F. C." A GUADALAJARA

Per A. G

Els aficionats a l'esport d'aquesta ciutat mexicana, i particularment els catalans que hi residim, passarem uns dies d'autèntica alegria en ocasió de la visita del Barça, havent-se establert espontàniament vincles d'afecte i germanor amb els seus representants —directius del Club— i jugadors de l'equip. Heus ací la crònica.

Dijous, 30 de juliol. Som al camp d'aviació en una tarda de pluja. Poc després de les cinc féu el seu aterratge el D.C.6, i el Barça escolta la primera ovació de les moltes que li seran tributades a Guadalajara. Noies abillades amb vestits catalans típics els ofereixen ramells de flors, i els directius de tots els clubs de futbol de Guadalajara, i una nombrosa representació de catalans encapçalats pel President del Centre, Enric Faraudo, els donen la benvinguda. La rebuda és radiada, essent entrevistats Enric Faraudo, Jaume Camarasa i Antoni Gilabert. Saludem al senyor Manuel Riu i Anglès, membre del Consell Directiu del Barcelona i al senyor Joan Gich i Bech de Careda, Secretari General del Club, que fa el viatge en companyia de la seva gentil esposa Pilar, llicenciada, com el seu marit, en Filosofia i Lletres. L'amic Pijoan, català de San Luis Potosí, és dels primers a establir confiança amb els membres de l'equip, cosa que poc a poc anem fent tots. Del camp d'aviació ens traslladem a l'hotel Guadalajara-Hilton, el més modern de la ciutat, on restarà allotjat el Barça.

Divendres, 31 de juliol. Al migdia, visitem el Palau de Govern, l'Ajuntament, en el qual som rebuts per l'Alcalde senyor Lic. Francisco Medina Asensio i el Secretari Lic. Eduardo Aviña Batiz. El senyor Riu fa lliurament al President Municipal de Guadalajara, de la insígnia d'honor del Club. Posteriorment visitem la Casa de la Cultura, el Teatre Experimental i el «Palacio de las Artesanías». Els jugadors es queden a reposar al Hilton, i allí donem una abraçada als grans jugadors catalans de la generació anterior, Juli Monlloch i Josep Sangenis, que han vingut a veure jugar al nostre equip representatiu de la ciutat i el país.

Al vespre, el partit, amb un estadi ple de gom a gom des de molt abans de començar el joc. La nena Eva Lloret, surt al camp, com a mascota de l'equip, acompanyada del seu pare Jacint Lloret. Ovacions. Comença el joc. Tensió extraordinària; partit magnífic. Just el resultat de 3 a 2 a favor del Barcelona. (Al marcador es llegeix Guadalajara-Barça.)

Dissabte 1er. d'agost. Al matí, viatge a Chapala. Cocktail al «Club de Yates». Dinar al Manglar, la magnífica quinta porfiriana, d'extraordinàries dimensions i situació, propietat del senyor Jorge Agnesi, President del Club de Futbol Guadalajara.

A les sis de la tarda visita al senyor Governador de l'Estat, en la seva residència particular. A més dels directius, ens acompanya el gran jugador Segarra, capità de l'equip.

A la nit, banquet en el restaurant Chamberí, amb més de dos-cents comensals. Presideixen les banderes mexicana i catalana, i al mig un gran escut del Barcelona, al qual dona la rèplica un pastís de les mateixes mesures, reproducció exacta de l'escut penjat al mur. A l'hora del cafè, Enric Fa-

raudo, com a President del Centre Català, obre l'acte i llegeix un emotiu telegrama de felicitació enviat pel senyor Joan Rovira, President de l'Orfeó Català de Mèxic, redactat en català. El senyor Joan Gich, Secretari General del Barcelona, presenta a l'entrenador i membres de l'equip, els quals saluden i són ovacionats.

Antoni Gilabert, en nom del Centre Català, ofereix l'acte. Fué un paral·lel, en esport i cultura, entre Jalisco i Catalunya. Recorda allò que de la nostra terra deia a Veracruz, el gener del 1956, el Lic. Miguel Alvarez Acosta, llavors Director del Instituto Nacional de Bellas Artes, en l'acte d'homenatge al Mestre Pau Casals en el Cabildo de la ciutat. Afirma que el Barcelona sempre es troba en el cor dels catalans, allà on sigui que es trobin, puix és un equip que sempre té el pols del poble en la seva actuació. Els felicita fraternalment en nom dels catalans de Guadalajara, desitjant-los bona estada i feliç retorn a la nostra terra.

A continuació parla el senyor Jorge Agnesi, President del Club de Futbol Guadalajara, en nom de tots els clubs de futbol de la ciutat. Recorda el seu viatge a Europa, amb l'equip, i el seu debut a Barcelona, ciutat en la qual ringué grata estada i múltiples atencions.

Parla així mateix, el directiu del Barcelona senyor Riu Anglès, i en una forma molt emotiva i amb uns mots, en català, que foren calurosament aplaudits. El senyor Enric Faraudo, li féu lliurament d'un present personal per a en Samitier, l'homenatge dels temps heroics del Barça, i d'un magnífic calendari asteca o pedra del sol, en argent i en grans dimensions, record de l'estada del Barcelona a Guadalajara i de la germanor establerta amb el Centre Català. El senyor Riu féu lliurament al senyor Faraudo de l'escut d'honor del Barcelona.

Finalment el Lic. Abraham Sánchez de Velasco, Cap del Departament d'Hisenda de l'Estat de Jalisco, en nom del senyor Governador de l'Estat, felicita al Barcelona per la seva visita i actuació, i féu present la satisfacció del Govern de l'Estat per l'actuació selecta i progressiva dels catalans de Guadalajara, als quals agrai la seva cooperació en el desenvolupament econòmic de l'Estat, especialment de vint anys ençà. Els oradors foren molt aplaudits.

Al sopar hi assistiren moltes dames i damiselles. Molts mexicans i catalans d'ací i de fora de Guadalajara. Els jugadors es distribuïren entre la companyia elegant de caire femení. L'atmosfera era magnífica, alegria, cordialitat, confiança. El sopar a càrrec de l'amic Francesc Torné, abundant i suculent. Ben servit i tot.

Diumenge, 2 d'agost. Festival folklòric a la «Concha Acústica del Parque Agua Azul», ofert per l'Ajuntament de Guadalajara. Acte popular amb assistència d'una gran gernació. Tinguèrem reservats els nostres seients al costat de les autoritats, i els jugadors del Barcelona pujaren a l'escenari per tal d'ésser presentats i foren rebuts amb una gran ovació.

Dilluns, 3 d'agost. Entrenament de bon matí. Comiat, i en un òmnibus especial en ruta cap a Monterrey amb escala a San Luis Potosí, on també foren objecte d'un efusiu homenatge per part dels catalans residents allí.

El Barcelona féu vibrar la nostra ànima de catalans; amb ell, ens sentírem tots uns. Tothom estigué content, i val a dir que tots els actes assoliren importància i èxit, sense haver-se de lamentar cap mena de dificultat ni incident. Una Comissió de catalans es responsabilità de la feina i de les despeses: presents, anuncis als diaris, cinquanta convidats, mexicans al sopar, etc. En resum: La nostra petita col·lectivitat de Guadalajara, actuà amb entusiasme, generositat, seny i germanor. El nostre Barcelona, repetim-ho, féu vibrar el que cada català té en el més pregon del seu ésser com a part integrant de l'ànima col·lectiva de la Patria.

Transcrivim del diari Novedades, de Mèxic, aquesta interessant entrevista, tinguda amb un genial músic de la nostra terra.

UN GRAN MAESTRO SE LLEVA GRATA
IMPRESION DE MEXICO

Narcís Bonet

«He palpado la realidad musical de México y me llevo gratas satisfacciones de mi estancia en él», dice Narcís Bonet, quien como presidente de la Federación Internacional de Juventudes Musicales fue designado para efectuar un viaje de tres meses bajo los auspicios de la UNESCO, para visitar distintos países latinoamericanos. México comprende la primera etapa y de aquí irá a Bogotá, de donde saldrá para Lima, Santiago de Chile, varias ciudades de Argentina y luego Montevideo y Sao Paulo.

Encontrámonos al joven maestro en el hotel Marlowe y nos concede entrevista por breves momentos, ya que ocho días en esta ciudad apenas serán suficientes para darse cuenta de la labor que desarrollan las Juventudes Musicales de México. Narcís Bonet es actualmente uno de los genios universales de la composición; posee fuerza de concepción prodigiosa; la potencia, la gracia, la elegancia exquisita se han reunido para hacer de él un artista genuino. Nacido en Barcelona en 1933, cursó sus primeros estudios en su ciudad natal, bajo la dirección de Juan Massiá y Eduardo Toldrà. En 1949, Igor Markevitch, de paso por Barcelona, descubre el talento del joven compositor y le aconseja trasladarse a París, para perfeccionarse bajo la dirección de Nadia Boulanger; trabaja con ella y obtiene en 1952 y 1953 la primera medalla en la clase de acompañamiento del Conservatorio Nacional de Música de Fontainebleau.

—Componía a los 7 años —nos dice sonriendo, con esa espontaneidad que es otro de sus atributos—; eran canciones sin importancia, pero yo mismo les ponía la letra. Poco después me di cuenta de que no soy poeta y sólo seguí componiendo la música.

En 1953 Eduardo Toldrà estrena la Suite para cuerdas, de Narciso Bonet, con la Orquesta Municipal de Barcelona. El crítico Rosendo Llatas escribe en esta ocasión: «Vemos en Narciso Bonet al hombre que puede dar a la música catalana algo que le está haciendo mucha falta: la solidez y el acabado. Era, pues, este joven artista, la promesa de gran compositor, a pesar de sus pocos años.»

Cuando en 1955 lo nombraron presidente de las Juventudes Musicales de la capital catalana y le dieron la vicepresidencia nacional de las Juventudes Musicales Españolas, estrena su *Misa in Epiphania Domini*, considerada como la partitura más importante de la música catalana y que basta por sí sola para cimentar la celebridad de un compositor. Cada año, durante las fiestas navideñas, Catalunya representa con éxito siempre creciente el Retablo de Nativitate Christi, como un homenaje al compositor que vio en esa tierra la primera luz.

En la actualidad se ha instalado en París y se ocupa de los programas musicales de las emisiones en lengua española de la radiodifusión Televisión Francesa. Por eso, es —nos aclara— que algo conozco de la música mexicana; es muy interesante, sobre todo la música autóctona; he visitado la Sección de Investigación de la Música Mexicana en sus Principios, a cargo del maestro Baltasar Samper, y me parece atrayente su estudio; he asistido a una reunión del Comité Mexicano del Consejo Internacional de la Música de la UNESCO, he conversado con el maestro Sandi, y vi el maravilloso Ballet Folklórico, en fin, me parece que me he formado ya un juicio bastante completo de la cultura musical de nuestro pueblo.

—Qué las de México están, por así decirlo, auspiciadas o controladas por el Estado; las de Europa, en cambio, son un movimiento completamente autónomo y no dependen del Estado. Esto puede ser para México una gran ventaja, pero también un arma de dos filos, pues le quita fuerza al movimiento (comprende?, porque no hay una fuerza motriz que lo impulse por sí mismo. En Europa, la juventud está acostumbrada a organizarse, con lo que adquiere responsabilidad y ayuda a su formación humanística. En Europa se dirige a un público joven entre los 15 y los 30 años; en cambio en México se les educa musicalmente de los 8 a los 15.

—¿Cuál es el remedio para solidarizar a las Juventudes Musicales Mexicanas?

—Que se agrupen por medio de comités que organizarán ellas mismas el consejo del departamento de Música.

—¿Tiene usted algún proyecto? ¿Algún gran deseo?

—Sí, volver a México y dirigir una orquesta con música catalana; estoy seguro que al público mexicano le convencerá; existen grandes compositores catalanes cuyas obras no son conocidas.

Narcís Bonet tiene también un disco de canciones. El Edifphone de Barcelona lo editó en 1963; hasta nosotros no ha llegado, desafortunadamente, la música de este joven artista que se va enamorado de México. A su regreso, dirigiendo la Orquesta Nacional, México le tributará el más fuerte y cariñoso de los aplausos.

Antoni Gilabert

ASSEGURANCES

Parroquia, 68
Despatxos 11, 12 i 13

Tels.: $\left. \begin{array}{l} 4-62-52 \\ 4-51-48 \end{array} \right\}$

Guadalajara, Jal.

MARIBEL

Pasaje Iturbide 18 - Tel 18-27-95 - México, D. F.

**Llenceria
fina**

Dia de Galícia

El dissabte, dia 25 de Juliol, organitzat, com cada any, pel Padroado da Cultura Galega, se celebrà el Dia de Galícia.

A dos quarts d'una del migdia, una nodrida representació de gallecs, reteren homenatge als herois de la Independència Mexicana, amb una guàrdia d'honor i l'ofrena floral corresponent a la columna de la Independència del País de la Reforma.

A la nit, en el saló de l'Orfeó Català, tingué lloc el sopor commemorant la festa, el qual es veié molt concorregut. Entre altres, figuraven a la presidència, el senyor Manuel Martínez Feduchy, Encarregat de Negocis del Govern de la República a l'exili; Antoni M. Sbert, Delegat del Govern de la Generalitat; Carlos Velo, Delegat del Consell de Galícia amb seu a Buenos Aires; el Doctor José Puche Alvarez, President de l'Ateneu Espanyol de Mèxic; el senyor Joan Rovira, President de l'Orfeó Català.

El senyor Carlos Velo s'adreçà als assistents amb un discurs ple de patriotisme i fe en l'esdevenidor de Galícia, essent entusiàsticament aplaudit.

Es donà lectura a un missatge rebut de Galícia, i signat per més de cent intel·lectuals gallecs. Diu així:

«Com admiración e vontade, saudamos no Dia de Galiza o Padroado da Cultura Galega do México, espello i exemplo de galeguidade.

Ainda na noite fecha que cingue o Mundo Galego, a comprensión dos pulos dese Padroado representan os anelos mais nidos dunha Galiza afervorada pra conquistar o seu destino, na cultura, na boandanza e na liberdade.

Cando a laborada larzal da Revista "VIEIROS" alumeando as covas do sono histórico di que a Terra Nai vai ficando orfa e erma, non fai mais que chamar os bós e xenerosos pra que ergara o pensamento e remexan na esperanza.

Diane a morte de Arturo Souto o irmán xenial e mestre inesquecido, eispresamos, nista data de Sant-Iago, os nosos sentimentos a ise gran Padroado e arreñegamos dunha emigración sin outelas, impulsada per remos de soma nas barcas de Caronte do medo, da anguria e da fame.

No nome dos amigos de Padroado da Cultura Galega do México que moran na Terra, e dos colabouradores e centos de admiradores da Revista "VIEIROS" remesamos iste saúdo sinxelo mais barudo de arelas e de irmandade. Galiza-Sant-Iago-1964.»

Per raons fàcils de comprendre, ens abstenim de publicar els noms de les persones que signen aquesta salutació-missatge.

Com a final de festa, el Ballet Folklore que dirigeix la senyoreta Nelly Ferrer, delectà als presents amb danses interpretades pel seu grup.

Traduït al català, el Missatge gallec, diu així:

«Amb admiració i satisfacció, saludem en el Dia de Galícia al Patronato Da Cultura Galega de México, espill i exemple de la galleguicitat.

En la nit fosca que engoleix el Món Gallec, la comprensió i l'impuls d'aquest Patronat representa les aspiracions més definides d'una Galícia àvida d'aconseguir els seus destins en la cultura, la pau i la llibertat.

Quan l'alta flama de la Revista VIEIROS, il·luminant les cavernes del son històric, afirma que la Terra matriarcal està quedant desolada i orfa, no fa més que cridar als gallecs rectes i generosos perquè aixequin el pensament i avivin l'esperança.

Davant la mort d'Arturo Souto, l'artista genial i germà

inolvidable, expressem en aquesta festa de Sant-Iago, el nostre sentiment a aquest gran Patronat i reneguem d'una emigració sense fi portada per tems obscurs en les barques de Caronte del pànic, la por i la fam.

En nom dels amics del Patronato da Cultura Galega de México que viuen en la Terra, i dels col·laboradors i centenars d'admiradors de la Revista VIEIROS, enviem aquesta humil salutació, però plena de fervorosos anhels i de germandat.»

El dia 26, en el programa per ràdio la «Hora de Galícia», a dos quarts de deu del matí, se celebrà el MITIN DE LAS ARENGAS.

El Mitin de las Arengas tingué el seu origen l'any 1856, quan uns estudiants universitaris gallecs reuniren, a Santiago de Compostela, a dos obrers de cada ofici als quals ofrenaren un banquet que els mateixos estudiants serviren, vestits de frac. D'aquesta manera, els fills de bones famílies es posaren, simbòlicament, al servei del poble. Entre aquells primers servidors, hi havia els que més tard serien coneguts com a poetes i tribuns insignes: Eduard Pondal i Aureli Aguirre. Els discursos o brindis que pronunciaren foren tan abundants i de tanta significació revolucionària, d'acord amb el temps, que foren processats per haver propugnat pel dret d'igualtat de les persones.

Al remembrar aquests fets, el «Patronato da Cultura Galega de México» invita, tots els anys, a diverses personalitats republicanes espanyoles i portugueses, i a representants dels governs de Catalunya i País Basc, perquè parlin posant de manifest les virtuts del poble gallec en un marc de llibertat i d'igualtat com correspon al fet que es commemora.

Aquest any hi prengueren part els senyors doctor José Puche Alvarez, President de l'Ateneu Espanyol de Mèxic; Enginyer Adolfo Vázquez Humasqué, President d'Honor del Patronat; Joan Rovira, President de l'Orfeó Català; Hilario Caloto, President del Club Galícia; Horacio Casas, Secretari de la Irmandade Galega; enginyer Antoni M. Sbert, Delegat del Govern de Catalunya; Francisco de Equilaz, Delegat del Govern Basc; Don Manuel Márquez de Rocha, representant de Portugal; Doctor Pere Bosch Gimpera, il·lustre científic català i ex-Rector de la Universitat de Barcelona; els poetes Juan Rejano i Florencio Delgado Gurrutaran; Tomás Etxabé; arquitecte José Caridad Mateos; Eladio Domínguez; els doctors Francisco Comesaña i Tomas Regueiro i l'advocat Juan López Dura.

MANSION DEL MAR

*Departaments amoblats
Especial per a famílies
La millor vista d'Acapulco*

Avinguda La Aguada 7 Acapulco, Gro.
Tel. 2-16-96 Informes a Mèxic: Tel. 45-33-35

NOTICIES AL VOL

Per H. B. P.

El dia 1er d'agost, a les 8 del matí, sortí cap a Caracas (Venezuela), en viatge de negocis, Josep Chalamanch. També el dia primer, el grup de l'Esbart, va festejar als seus mestres: Ignasi Ribera i Antònia C. de Salvat, amb motiu de fer deu anys que ens ensenyen a ballar; es va menjar coca i es va beure un bon mascatell. Moltes felicitats a tots dos per la seva tasca meritòria... El dia 8 d'agost tornà de Catalunya el senyor Saperes, pare de dos nens de la Secció Infantil... El dissabte dia 15 se n'anaren cap a Catalunya, via París, Josep Ribera i esposa. Bon viatge i felicitats... S'inaugurà el Cine-Club, organitzat per la Joventut, amb la pel·lícula: *El Príncep y la Corista*, amb Lawrence Olivier i Marilyn Monroe. També es projectà un curt de Marcel Marceau, de pantomimes molt bo. El diumenge dia 16 es repetí la funció. Hi havia gent, però no pas la que s'esperava. Tot això la Joventut ho fa per a nosaltres i perquè poguem disfrutar de bones pel·lícules, i al veure que no es correspon gaire, es desanima. Esperem que, a les properes funcions, hi hagi una cua que surti fins al carrer... El diumenge 30 d'agost es va fer la segona tanda de pel·lícules del Cine-Club, projectant *Historia de Tres Amores*, amb James Mason, Leslie Caron, Ricky Nelson, Kirk Douglas i Pier Angeli. També es va passar un curt de Charles Chaplin... Tenim notícies que Elizabeth Aguadé ha tornat del seu viatge a Catalunya. Benvinguda... El campionat de Ping-pong que organitzà la Joventut amb tant èxit, està arribant a felicitat. Ja quasi s'endevina quins seran els campions de cada força i aviat podrem informar-vos detalladament. Felicitem els guanyadors i a tots els participants que han fet que fos un campionat de molta emoció i lluita. També als entusiastes organitzadors els felicitem cordialment. Tot això ajuda a que la nostra joventut es diverteixi dintre de casa i tingui més motius per trobar-se bé a l'Orfeó... Aviat es prepararà un nou campionat; es tracta del d'Escacs. Aneu preparant-vos i practicant, perquè també tingui èxit.

Ens assabentem que Jordi Mas i Bassagoda ha acabat la carrera d'enginyer. Els estudis els ha cursat a l'École Polytechnique de l'Université de Lausanne (Suïssa), Grup Electricitat

d'Alta Tensió... El felicitem ben cordialment, i li desitgem molts èxits en l'etapa de la seva vida que ara comença.

Enric Mas Colomer s'ha reunit de nou amb la seva família després d'haver cursat brillantment els estudis d'enginyer tèxtil a North Caroline State of the University of N.C. de Raleigh, Carolina del Nord, Estats Units. El felicitem i li desitgem molts èxits en la seva carrera.

El diumenge dia 20, a les dotze del migdia, el Consell Directiu de l'Orfeó Català diposà una corona a la Columna de la Independència Mexicana. Hi assistiren: Joan Rovira, Joan Potau, família Panadés, família Torroja, Joaquina Sabaté, Salvador Romagosa, Maria José de Chópita i les nenes Maria Teresa i Maria de la Misericòrdia Torroja.

DOL A PERPINYÀ

Ens arriba la trágica nova de la mort dels components de la Cobla i de l'Esbart de Perpinyà, ocorreguda a conseqüència d'un terrible accident. Havien actuat en un poble dels Vosges (a França), i tornaven, de nit, a la capital del Rosselló. L'autobús que els transportava, es precipità a un pas inferior del ferrocarril, d'onze metres de profunditat i moriren tots. És una tragèdia que ens ha colpit pregonament, puix que aquest grup titular «Foment de la Sardana» portava a terme una tasca valuosíssima, fomentant la Sardana i els ballets a les terres catalanes del Rosselló i de la Provença, amb gran èxit. Obra molt meritòria, ja que posava de relleu la unitat dels nostres pobles. Malauradament, hem perdut aquest escamot selecte que mereix tota la nostra reconeixença per la seva tasca folklòrica i per la seva intenció de sincronització, pel contingut ideal del seu treball, encaminat a mostrar una sola base vivencial de tots els pobles de llengua catalana. Moriren en compliment d'un deure patriòtic. Damunt les tombes d'aquests esforçats germans, voleiarà per sempre més l'honor d'haver treballat en una imperceptible tasca d'unificació: imperceptible, perquè molts només en copsaven l'aspecte folklòric. La seva acció era més ambiciosa, tenia molta més dimensió. Sortosament, a Montpeller i en algun altre lloc, ja hi ha nuclis que segueixen les seves petjades. Caldria, però, formar una nova Cobla, puix que era la única existent a Perpinyà.

Orfeó Català transmet el seu sincer dolor als germans de l'altra vessant del Pirineu; dolor pregoníssim de tots els catalans de Mèxic.

Dr. Petal Ullar C.
Dr. Petal Ullar Puig
OTORRINOLARINGOLEGS

Paseo de la Reforma 400-503
MÈXIC, D. F.

TELS. } 11-29-16
 } 14-55-81

LA OPTICA LOPEZ

TELÈFON 10-00-63 LÓPEZ, 157-D
MÈXIC, D. F.

Atenció especial a les receptes dels oculistes
Ulleres i cristalls de totes classes
Puntualitat, exactitud, economia

LABORATORIOS
QUERALT MIR, S. A.

Productes científics

Melchor Ocampo 25
Coyocán, D. F.
Tels. 24-69-89 i 24-69-35
MEXIC 21, D. F.

DR. EMILI FOLCH SOCÍAS

CARDIÒLEG

DR. MARC-AURELI BOTEY

ALERGISTA

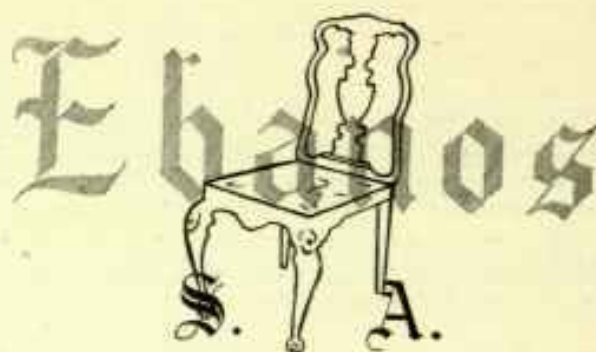
CONSULTES A LA TARDA, PRÈVIA CITA.

Passeig de la Reforma 400-402

Tel. 11-56-92

Mèxic, D. F.

*som proveïdors exclusius de la cadena
"Sanborns"; de "Construcciones
Electrónicas, S. A." (ràdios i televisors
"Punto Azul"); de l'important
"Centro Médico Nacional" i de
moltes famílies de la colònia catalana*

mobiliari i decoració

av. de tecamachalco, 117
(prop del mercat minimax)
tels. 20-25-18 i 20-96-11
mèxic, d. f.

*gran exposició a la mateixa fàbrica
sol·liciteu-nos projectes i pressupostos*

gerent general:
enric vidal rimont

RESTAURANT DE L'ORFEÓ CATALÀ

CELEBREU-HI LES VOSTRES FESTES
ENCARREGUEU EL VOSTRE ARROS
SERVEI A DOMICILI

Bolívar 31, 2on.
Mèxic, D. F.

Tels.: { 12-80-24
 { 12-48-55

CREACIONES MAS DEOP, S. A.

Av. Uruguay 86 4º
México, D. F.

Tels. { 12-03-13
 { 21-17-35

SUPER TEXTILES, S. A.

Calle Montserrat
Puente de Vigas, Edo. de México

Teléfono 38-24-00

UAB

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General
CEDOC